

ادامه از صفحه اول

پازل چینی رؤسای جمهور

خاتمی تا انتهای دوره ریاست‌جمهوری‌اش توانست میدان نیروهای دولت و پیرامون آن را با توزیع منافع و مناصب ختنی نگاه دارد. مدیریت براساس ختنی‌سازی آرامش‌ی درون دولت را تا حدودی تضمین می‌کند؛ و از تنش‌های پیرامون می‌کاهد، اما سیاست را محو می‌کند. اتفاقی که در دولت روحانی رخ داد و غیاب امر سیاسی نشئت‌گرفته از همین ختنی‌سازی یا به‌معنای دیگر مدیریت نسبتا خوب میدان نیروهای دولت و پیرامون آن است. ختنی‌سازی نیروهای سیاسی، سیاست را از یوایی و تحرک وامی‌دارد و زمینه بروز سیاست را ناممکن می‌سازد، در این وضعیت کارها بدون میل و مشارکت مردم پیش خواهند رفت.
اینک دیگر مردم به این باور رسیده‌اند که تفاوتی نمی‌کند در انتخابات ۱۴۰۰ چه کسی بر مسند ریاست جمهوری بنشیند. رئیس‌جمهور آینده، تجربه‌ای خواهد بود از رؤسای جمهور گذشته، گیرم با اندکی تفاوت در منش‌ها و خصلت‌ها. منش‌ها و خصلت‌هایی که در ساختار چندان اثری ندارند و این ساختار است که فرایندهای سیاسی را شکل می‌دهند و فرایندها هم ساختار را. بازگیران سیاسی به‌لحاظ قانونی و براساس اختیار و اقتدارشان از یکدیگر متمایز می‌شوند. آنان رؤسای نهادهایی هستند که کارکردهای جداگانه‌ای به هر کدام از آنان اختصاص داده‌اند. جایگاه این بازگیران در ساختار با کاهش و افزایش توانمندی آنان تغییر می‌کند. اگر مدیری در اجرای ایده‌ها و برنامه‌هایش موفق عمل کند توانمندی‌هایش افزایش می‌یابد. یک ساختار سیاسی ابتدا براساس نظم و بعد، تخصیص قدرت و سرانجام با توانمندی شکل می‌گیرد. آیا ساختار سیاسی ما با این‌گونه صورت‌بندی‌ها همراه است. نظم ساختاری وجود دارد اما تخصیص و توانمندی کار گیر دارد. اگر مجلس در رأس قوه قانون‌گذاری است، نهادهای دیگری هم هستند که به‌شکل قانونی قدرتی موازی به آنان تخصیص داده شده است. این نهادهای موازی خدشه‌ای جدی به توازن قوا وارد می‌کنند. خاصه آن‌که اگر فردی از توانمندی بالایی برخوردار باشد و نهاد موازی آن از تخصیص‌یافتگی قدرت سهم بیشتری داشته باشد، این تضاد کار هر دو نهاد را به بن‌بست می‌کشاند. چنین وضعیتی سیستم را مختل می‌کند و سیستمی که مختل شود جامعه سیاسی را به بن‌بست می‌کشاند. بزرگانگی که از رؤسای‌جمهور، مدیران توانا و ناتوان خالی مابین این نهادهای جای مناسب برای رشد فساد و سوءاستفاده‌های قانونی و غیرقانونی است. شاید وضعیت کنونی حاصل مدیرسازی رؤسای‌جمهور و سازوکار ساختار سیاسی ایران است. علت‌های متفاوتی که یک معلول مشترک دارند؛ ناکارآمدی، این شرایط همه را واداشته تا برای برون‌رفت از وضعیت کنونی چاره‌اندیشی کنند. اگر نام اصلاح‌طلبان را بیش از دیگران می‌شنویم، برای این است که آنان وگرنه اصولگرایان مایل‌اند ساختار کنونی را بازتولید کنند. اصلاح‌طلبان بیش از عمل‌گرایی به تئوری روی آورده‌اند. گویا آنان به این باور رسیده‌اند که دوباره از طریق خلق مفاهیم و استعاره‌ها، هم‌زونی خود را بازیابند، البته در همین ساختار. اگر این کار به‌ظاهر دشنی باشد، در عمل بسیار دور از دسترس است. تغییر جدی زمانی صورت می‌گیرد که نسبت‌های قدرت بازتعریف شود. تغییر رفتار و کارکردهای یک سیستم اهمیت چندانی ندارد. اهمیت در نسبت نیروها با یکدیگر نهفته است. در خوشبینانه‌ترین حالت نظریه‌ها و استعاره‌های تازه اصلاح‌طلبان منتهی به تغییر کارکردها و رفتارهای درون سیستم می‌شود. این کار حتی ویرایش یک سیستم هم نیست. مدیمن نفسی‌تازه به سیستم است و توان خلق سیاست ندارد. تغییر نسبت‌ها هم شرط لازم است، شرط کافی نیست. آرایش تازه یک سیستم، تعریف نسبت نیروها با خود است. اگر ساختاری قاعده‌مند باشد، هر فشاری از بیرون اجزای سیستم را برای دفاع از ساختار با یکدیگر متحد می‌کند. با آسیب‌دیدن یک ساختار همه اجزای سیستمی آن آسیب نمی‌بیند. برخی محسو می‌شوند و برخی از آنان در ساختار جدید به‌شکلی دیگر ادامه حیات پیدا می‌کنند. از این‌رو است که هیچ‌کس نمی‌تواند وضعیت جامعه امروز ایران را به گردن جریان خاصی بیااندازد.
گیرم در دوره ریاست‌جمهوری احمدی‌نژاد بیش از هر دولت دیگری این ساختار آسیب دیده باشد. نباید از یاد برد که همواره علت‌های یکسان به معلول‌های یکسان منتهی نمی‌شوند و گاه علت‌ها ناهمسان به نتیجه‌ای یکسان می‌انجامند.

« این یادداشت براساس برداشتی آزاد از کتاب

«نظریه سیاست‌های بین‌الملل» نوشته کنت والترز، ترجمه عباس زامیان، نشر نی نوشته شده است.

خبر

تایید قاچاق دام مولد از کشور

● مرتضی رضایی، معاون وزیر جهاد کشاورزی در گفت‌وگو با تسنیم گفت: به‌صورت محدود، گزارش‌هایی از خروج دام‌های مولد از کشور داریم، اما این کار به‌صورت سیستماتیک انجام نشده، زیرا در این صورت با آن برخورد می‌شده است.با توجه به اینکه این پدیده قاچاق است، ما اطلاع دقیقی از تعداد دام‌هایی که از کشور خارج می‌شود نداریم.

مرضیه امیری: هفته گذشته با انتشار خبر مهمی برای اقتصاد تحریمی ایران به پایان رسید؛ سه کشور اروپایی فرانسه، آلمان و انگلیس موسوم به E3 روز پنجشنبه به طور رسمی با ایجاد زیرساخت INSTEX کانال مالی ایران و اروپا را راه‌اندازی کردند تا از این طریق روزنه‌ای برای شکست سلطه دلار بر اقتصاد ایجاد شود. INSTEX مخفف نامی «پزار حمایت از مبادلات Trade Exchange به معنای «پزار حمایت از مبادلات تجاری»، سازوکار پرداختی است که به کشورهای اروپایی این امکان را می‌دهد تا با دوزدن تحریم‌های آمریکا با ایران تجارت کنند. سه کشور مزبور که در واقع «بنیان‌گذار» SPV هستند، در بیانیه‌ای اعلام کردند -IN-STEX از تجارت قانونی اروپا با ایران حمایت کرده و در کام نخست بخش‌های حیاتی برای مردم ایران از جمله دارو و غذا را دربر می‌گیرد. غلامرضا نظربند، اقتصاددان، در گفت‌وگو با «شرق»، البته توضیح داد کانال مالی ایران و اروپا فقط به پوشش صرف اقلام دارویی و غذایی ختم نمی‌شود، بلکه حوزه شمول وسیع‌تری متضمن تجهیزات پزشکی و نهادهای کشاورزی را دربر می‌گیرد. برخی با تکیه بر محدودیت اقلام کالایی در فاز اول، از این صحبت می‌کنند که نمی‌توان چندان به خوش‌عهدی اروپا در این زمینه دل‌خوش کرد، همچنان که وزیر راه و شهرسازی محمد اسلامی گفته است، سازوکار جدید مالی اتحادیه اروپایی هیچ امتیاز خاصی برای ایران در روزهای تحریم ایجاد نکرده است. اما غلامرضا نظربند توضیح داد INSTEX-SPV یک کانال مالی چندفازی

است که فاز اول بر مبنای اولویت‌بندی پوشش مواد غذایی و محصولات کشاورزی و اقلام دارویی و کالاهای پزشکی قرار دارد. اما در فازهای بعدی اقلام دیگر را نیز شامل خواهد شد. اگر قرار بود فقط به تأمین اقلام دارویی و غذایی خلاصه شود، لازم نبود شش ماه روی طراحی سازه فنی و پلتفرم مالی آن که مبتنی بر آخرین نوآوری‌های مالی مدرن است، زمان صرف شود. تأیید این صحبت را می‌توان در میان صحبت‌های مارک دابوینتز، یکی از مشاوران دونالد ترامپ، نیز جست‌وجو کرد. او به

بازگرداندن اعتماد به تجار ایرانی و اروپایی

برای دریافت جزئیات کامل ماهیت و مؤلفه‌های نهاد واسط مالی ایران - اروپا (SPV) به سراغ غلامحسین دوانی، عضو جامعه حسابداران رسمی ایران، رفتیم. به گفته او سرانجام کشورهای لیدر اروپا که قرار بود یک نهاد واسط مالی -SPV = cial Purpose Exchange) برای مبادلات با ایران تدوین کنند، ساختار جدید این سازوکار را به نام -IN-STEX که مخفف (Instrument in Support of Trade Exchange) است، اعلام کردند؛ اما واقعیت این است که هنوز بسیاری در ایران و اروپا نمی‌دانند این سیستم چیست و کارکرد آن چگونه خواهد بود. امیدواریم این سیستم هم مشابه آن زیردریایی نباشد که می‌گفتند هیچ‌کس نمی‌تواند آن را ببیند! دوانی در ادامه توضیح داد: این نهاد جدید (New Entity) به‌عنوان نوعی «شرکت تسویه وجهه (Clearing House) ؛ یعنی نهادی مالی که در سیستم‌های مالی و بانکی وظیفه تسویه قراردارد» و خریدوفروش اوراق بهادار را براساس یورو برعهده دارد، عمل می‌کند. در صورت کارکرد درست این سیستم شاید این سازوکار مالی در بازگرداندن اعتماد به تجار و بازرگانان در ایران و اروپا برای ازسرگرفتن فعالیت‌های اقتصادی و تجاری بعد از خروج آمریکا از برجام مؤثر واقع شود.

دوانی درباره اینکه آیا این کانال مالی می‌تواند گره‌گشایی برای اقتصاد تحریمی ایران باشد، توضیح داد: بدون شک در کوتاه‌مدت انتظار خاصی جز امیدآفرینی از این سیستم نباید داشت؛ زیرا

پس از حضور رئیس کل بانک مرکزی در جلسه روز یکشنبه، هفتم بهمن سال جاری صحن علنی مجلس شورای اسلامی و طرح مباحثی درباره اخذ مالیات و سود سهام دولت از محل درآمدهای ارزی بانک مرکزی، اظهارنظرهای متفاوتی در این زمینه مطرح شده است. بر این مبنا، در گزارش تبیینی ضمن مروری بر موضوع، ابعاد مختلف اخذ مالیات از درآمدهای ارزی بانک مرکزی و آثار منفی آن بر متغیرهای پولی و تورم بررسی خواهد شد.

۱- بر اساس ماده (۴) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی

از مقررات مالی دولت (۲)، تمام شرکت‌های دولتی موضوع ماده (۵)

قانون مدیریت خدمات کشوری و بانک‌ها که در بودجه کل کشور برای آنها سود ویژه پیش‌بینی می‌شود، موظف به واریز مالیات علی‌الحساب و سود سهام علی‌الحساب بودجه مصوب به صورت یک‌دوازدهم

در هر ماه هستند. بر اساس این تکلیف قانونی، در مقطع زمانی تنظیم لایحه بودجه سنواتی، نمایندگان بانک مرکزی به همراه کارشناسان سازمان برنامه‌وبودجه، سود ویژه سالانه بانک مرکزی را پیش‌بینی کرده و پس از ابلاغ قانون بودجه مصوب، بانک مرکزی به صورت ماهانه نسبت به واریز علی‌الحساب مالیات و سود سهام دولت به حساب خزانه اقدام می‌کند. این موضوع در سال ۱۳۹۷ نیز رعایت شده و بانک مرکزی حسب الزامات قانونی و هماهنگی‌های به‌عمل‌آمده با سازمان برنامه‌وبودجه، نسبت به واریز منظم مبلغ یادشده تا پایان دی‌ماه سال جاری اقدام کرده است. بنابراین، برخلاف اظهارات مطرح‌شده در برخی مصاحبه‌ها، اطلاعات موثق حاکی از آن است که بانک مرکزی طبق رویه همیشگی به‌طورکامل به تکالیف قانونی خود در واریز سهم سود دولت و مالیات عمل کرده است.

۲- واضح است که ماده (۴) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) ناظر بر درآمدها و سود قابل تحقق شرکت‌های دولتی و بانک‌ها (از جمله بانک مرکزی) است که بانک مرکزی نیز مطابق انتظار و برآوردهای انجام‌شده، نسبت به تکالیف خود در این زمینه اقدام کرده است. اما، نمایندگان مجلس شورای اسلامی برای اولین‌بار در قانون بودجه سال ۱۳۹۷ بدون توجه به درجه تحقق‌پذیری، نسبت به اضافه‌کردن مبلغ ۱۸۱٫۶ هزار میلیارد ریال بابت خالص مابه‌التفاوت نرخ خرید و فروش ارز به درآمدهای بانک مرکزی در سال ۱۳۹۷ اقدام کرده‌اند. شایان ذکر است که این جزء درآمدی در قوانین بودجه پیشین، جزء سایر درآمدهای دولت منظور می‌شد که درعین‌حال

اقتصاد

«شرق» در گفت‌وگو با کارشناسان، چشم‌انداز SPV برای اقتصاد تحریمی ایران را بررسی کرد

تلاش برای شکست سلطه دلار

است که فاز اول بر مبنای اولویت‌بندی پوشش مواد غذایی و محصولات کشاورزی و اقلام دارویی و کالاهای پزشکی قرار دارد. اما در فازهای بعدی اقلام دیگر را نیز شامل خواهد شد. اگر قرار بود فقط به تأمین اقلام دارویی و غذایی خلاصه شود، لازم نبود شش ماه روی طراحی سازه فنی و پلتفرم مالی آن که مبتنی بر آخرین نوآوری‌های مالی مدرن است، زمان صرف شود. تأیید این صحبت را می‌توان در میان صحبت‌های مارک دابوینتز، یکی از مشاوران دونالد ترامپ، نیز جست‌وجو کرد. او به

ترامپ هشدار داده کانال مالی ایران و اروپا این ظرفیتی را دارد که به‌طور گسترده‌ای انجام معاملات مالی بین این کشورها را فراهم کند و فقط به اقلام بشردوستانه غذا و دارو ختم نخواهد شد. غلامحسین دوانی نیز معتقد است مهم‌ترین موضوع اجرایی و عملیاتی‌شدن این سازوکار به معنی این است که اروپا دیگر از امرونهی‌کردن آمریکا خسته شده و این اقدامی است که اتحادیه اروپا بعد از جنگ دوم جهانی در تضاد با منافع آمریکا از آن حمایت می‌کند.

غلامرضا نظربند در گفت‌وگو با «شرق» توضیحات کاملی درباره چندوچون فعالیت این سازوکار مالی ارائه کرد. او با بیان اینکه سه کشور اروپایی آلمان، انگلیس و فرانسه به‌طور مشترک بنیان‌گذار این کانال مالی هستند، توضیح داد: برخلاف آنچه مطرح شده است، از این کانال مالی صرفاً برای اقلام غذایی و دارویی استفاده نمی‌شود، بلکه نهادهای کشاورزی و همچنین ابزار و تجهیزات پزشکی را هم شامل می‌شود. در واقع در مرحله اول اولویت‌بندی شده است و اولویت اول را بر پوشش غذا و دارو پایه گذاشته‌اند؛ اما اقلام کشاورزی و تجهیزات پزشکی را نیز باید در نظر بگیریم که در همین دایره می‌گنجد. کانال مالی چندفازی است و تأمین غذا و دارو در واقع فاز اول راه‌اندازی و پیش‌روی این کانال مالی است. بعد از آن، تجارت هر نوع کالای مشروعی شکل می‌گیرد.

به گفته نظربند، اگر SPV فقط محدود به غذا و تحریم مالی به‌عنوان جنگ سوم جهانی آشنا شوند؛ زیرا این کتاب با هدف‌گیری ایران این تدوین نشده؛ بلکه ایران یکی از اهداف آن است که می‌تواند با درایت از این هدف‌گیری خارج شود و کشور ما مورد نشانه‌گیری دیگران نشود.
تذقیق در کتاب نشان می‌دهد که هدف اساسی جنگ سوم جهانی یا جنگ مالی در درجه اول چین و روسیه هستند.

شعب‌کاتال مالی ایران واروپا در دست‌ان واریان

به گفته دوانی شاید مهم‌ترین موضوع اجرایی و عملیاتی‌شدن ...

نسبت به تحقق آن اطمینان بالایی وجود نداشت. باوجوداین، جابه‌جایی ردیف درآمدی مزبور از سرفصل سایر درآمدهای دولت به درآمد بانک مرکزی صرفاً یک جابه‌جایی ساده نبوده و تغییراتی اساسی در زمینه چگونگی واریز سود سهم دولت و مالیات ازسوی بانک مرکزی را به همراه داشت؛ چراکه با توجه به مکانیسم تعبیه‌شده در ماده (۴) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)، پس از جابه‌جایی ردیف مزبور بانک مرکزی مکلف به واریز ماهانه مبلغ تعیین‌شده به صورت بود، در حالی که پیش از این با درج ردیف مزبور در طبقه سایر درآمدهای دولت، بانک مرکزی پس از تسویه‌شدن میزان دقیق عملکرد درآمد از محل مابه‌التفاوت نرخ ارز، در پایان دوره نسبت به واریز مبلغ یادشده اقدام می‌کرد و در نتیجه نیازی به پرداخت در هر ماه نبود.

۳- پس از پیگیری‌های مکرر بانک مرکزی مبنی بر عدم امکان تحقق لایحه بودجه سنواتی، نمایندگان بانک مرکزی به همراه کارشناسان سازمان تلفیق مجلس، بند سوم بخش شانزدهم تغییرات متفرقه قانون بودجه سال ۱۳۹۷ که رسماً در تاریخ ۱۳۹۷/۳/۵ ازسوی سازمان برنامه‌وبودجه به بانک مرکزی ابلاغ شده، مقرر می‌دارد: «مبلغ اضافه‌شده به مالیات و سود سهام بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در بخش سوم تغییرات لایحه بودجه سال ۱۳۹۷، مشمول حکم ماده (۴) قانون الحاق... دولت (۲) نیست». بدیهی است که با این حکم قانونی، مبلغ اضافه‌شده به سود ویژه بانک مرکزی مشمول پرداخت مالیات و سود علی‌الحساب در چارچوب ماده (۴) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) نیست.

۴- با توجه به مشکلات پیش‌آمده درخصوص منابع بودجه دولت در سال جاری و بروز کسری بودجه، نمایندگان مجلس شورای اسلامی مجدداً در بند ۵ مطرح اصلاح قانون بودجه سال ۱۳۹۷، متنی گنجانده‌اند که بر اساس آن بندی تحت عنوان بند (ق) به تبصره (۶) ماده‌واحده قانون بودجه سال ۱۳۹۷ اضافه می‌شود. مطابق با بند مزبور، «بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، مشمول مفاد ماده (۴) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مبنی‌بر واریز مالیات علی‌الحساب و سود سهام بودجه مصوب به صورت یک‌دوازدهم در هر ماه است». با توجه به بانک مرکزی سابقاً نیز خود را مشمول ماده (۴) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)

به گزارش «شرق»، در ده‌های اخیر، آمریکا سلطه بلامنازعی بر نظام مالی جهانی داشته و این مسئله امکان اعمال فشار بیش از حد آن کشور علیه کشورها و شرکت‌های خارجی را فراهم کرده است. در واقع منشأ این قدرت و سلطه آمریکا متأثر از دو منبع است؛ یکی نظام پرداخت دلار و دومی شبکه پیام‌رسان بین‌بانکی جهانی به‌نام سوئیفت است که هر چند مقرر آن در اروپا (بروکسل) است، ولی تحت امر آمریکاست. بعد از خروج آمریکا از برجام و وضع تحریم‌های یک‌جانبه علیه ایران هم بود که این کشور از سوئیفت به‌عنوان یک سلاح استفاده کرده و با فشار و تهدید، این شبکه پیام‌رسان مالی را وادار به قطع ارتباط سوئیفت با ایران کرد. یک‌جانبه‌گرایی آمریکا، اروپایی‌ها را به فکر ایجاد یک شبکه پرداخت جدید مستقل از آمریکا واداشت که حالا دارد عملیاتی می‌شود. اروپایی‌ها در برابر فشارهای آمریکا علیه ایران مقاومت کرده و به فکر طراحی یک سازوکار مالی جدیدی افتادند که بتواند قدرت اقتصادی آمریکا را کنار بزند. شش ماه از این تصمیم گذشت و بالاخره روز پنجشنبه هفته گذشته سه کشور اروپایی امضاکننده برجام در یک بیانیه، اعلام کردند کانال مالی ایران و اروپا به طور رسمی راه‌اندازی شد. آنها اما در این میان یک شرط هم گذاشته‌اند، بر اساس بیانیه E3، این سامانه جدید همه استانداردهای تجاری اروپا و سازمان ملل و استانداردهای مرتبط با مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم را مورد نظر قرار داد. در این بیانیه، اروپایی‌ها از ایران خواسته‌اند به همه توصیه‌های FATF عمل کند.

بی‌تردید انسان به‌عنوان اصلی‌ترین عامل، نقشی تشدیدکننده در بروز فرسایش، تولید رسوب و تخریب سرزمین داشته است که در صورت ارتقای آگاهی عمومی و برنامه‌ریزی‌های مدون اجرایی، آموزشی، پژوهشی و از همه مهم‌تر جلب مشارکت‌های مردمی و بهره‌گیری از دانش بومی، می‌توان عامل تخریب‌کننده انسانی را تعدیل کرده یا به بهره‌گیری از این ظرفیت، با مشکلات طبیعی موجود به شکلی در‌سبتر مقابله کرد. در این راستا، سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور با توجه به شرح وظایف و جایگاه حاکمیتی خود، سال‌های متمادی است اقداماتی را با برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری، در دستور کار قرار داده است، اما به دلیل تنگناهای مالی و اعتباری و برخی ابهامات قانونی، آنچنان که باید، نتوانسته به اهداف از پیش تعیین‌شده خود نائل آید.

سازمان جنگل‌ها، با ده‌ها سال تجربه علمی، تحقیقاتی و اجرایی، در صورت توجه بیشتر، می‌تواند به‌عنوان محور اقدامات اجرایی و سیاست‌گذاری مقابله با چنین چالش‌هایی، مسئولیت‌پذیرد و با مشارکت بخش‌های پژوهشی و آموزشی و استفاده از دانش بومی، راهکارهای مناسبی را در منصفه ظهور برساند. خوشبختانه با درایت و تدبیر مسئولان نظام و با توجه به پیگیری‌های انجام‌شده، بالاخره در سال جاری برنامه‌ریزی‌های سنوات گذشته در قالب عملیات آبخیزداری در عرصه‌های منابع طبیعی کشور کلید خورد و این مجموعه اقدامات، با تأمین اعتبار ۲۰۰میلیون دلاری از محل اعتبارات صندوق توسعه ملی، شروع به فعالیت کرد.

اقدامات یادشده مبتنی بر فعالیت‌های ارزنده مکانیکی، بیولوژیکی، بیومکانیکی و مدیریتی بوده که در ۴۷ حوضه آبخیز واجد مطالعات تخصصی اجرایی شامل مراتع، جنگل‌ها و عرصه‌های بیابانی کشور، در دست اقدام هستند. مجموعه اقدامات

آبخیزداری، تنها منحصر به احداث آب‌بندها و بندسارها نبوده و این عملیات، با اقداماتی مانند نهال‌کاری، بذرکاری، کیه‌کاری، بذرپاشی، تراس‌بندی، بانکت‌بندی، حصارکشی، حفاظت و فرق، اصلاح شخم و... در حال تکمیل‌شدن است.
با برنامه‌ریزی‌های انجام‌شده و تلفیق این‌گونه عملیات و همچنین اجرای هم‌زمان آن، شرایط برای کنترل فرسایش و جلوگیری از تولید رسوب، بیش از پیش مهیا شده و با احداث آب‌بندها در مسیر آبراهه‌های فرعی و اصلی و ایجاد پوشش گیاهی روی دامنه‌ها، از شدت جریان روان‌آب‌ها نیز کاسته شده است.

از تأثیرات مثبت عملیات آبخیزداری، می‌توان به ذخیره نزولات، جمع‌آوری روان‌آب‌های جاری، کنترل فرسایش خاک، جلوگیری از انتقال رسوب و کاهش خطر سیل در مناطق سیل‌خیز اشاره کرد که با مجموعه فعالیت‌های مکانیکی، بذرکاری، نهال‌کاری، حفاظتی، فرق و اصلاح شخم، منابع خاک و آب کشور کنترل شده و در صورت تداوم این نوع عملیات، تثبیت نیز خواهد شد. البته این شروعی است برای اجرای اقداماتی ماندگار در عرصه‌های منابع طبیعی کشور که با تعمیم فعالیت‌ها به سایر مناطق، می‌توان به موفقیت‌های بیشتری نیز دست یافت. در این راستا، سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور با برگزاری کارگاه‌های ترویجی و آموزشی و جذب تسهیلگران مجرب و متعهد و همچنین ارتقای آگاهی عمومی، به نقش مشارکت‌های مابه‌ای جلوه‌ای درمی‌

داد و با این نوع اقدامات، به شعار «با مردم، برای مردم» جامعه عمل پوشانند. امید آنکه در سال‌های آینده و با حمایت مسئولان نظام، برنامه‌ریزی‌های هفدمند و مدون سازمان یادشده تداوم یابد و با تأمین منابع اعتباری لازم و متناسب با حجم عملیات پیش‌بینی‌شده، حمایت‌های همه‌جانبه بخش‌های دولتی و غیردولتی و همچنین جلب مشارکت مردم، بتوان گام‌های بسیار مؤثرتری را در راستای حفاظت از منابع آب و خاک کشور برداشت.

شماره ۳۳۵۸ سال شانزدهم • شنبه ۱۳۰ بهمن ۱۳۹۷

یادداشت

تحول در برنامه‌ریزی برای آبخیزداری با کمک صندوق توسعه ملی

محمدعلی میرزایی*

● ایران با قرارگرفتن در کمربند خشک و نیمه‌خشک کره زمین، با میانگین بارندگی ۲۴۶میلی‌متر در سال و تبخیر و تعرق بالا، شرایط ویژه‌ای دارد. کشور ما یک چهارم سرانه جهانی جنگل را داراست، تولید رسوب در آن، بیش از سه برابر میانگین جهانی است و رتبه ۴۵ را بین ۱۵۶ کشور واجد جنگل جهان به خود اختصاص داده. این آمارها شرایط را به‌گونه‌ای رقم زده که تنها از طریق برنامه‌ریزی‌های مدون کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت مسئولان و متولیان دست‌اندرکار ملی و استانی و با مشارکت‌های مردمی، باید تلاش کنیم این شرایط را تا حدودی تغییر دهیم و سرانه جنگل و پوشش گیاهی کشور را به استانداردهای جهانی نزدیک‌تر کنیم.

بی‌تردید انسان به‌عنوان اصلی‌ترین عامل، نقشی تشدیدکننده در بروز فرسایش، تولید رسوب و تخریب سرزمین داشته است که در صورت ارتقای آگاهی عمومی و برنامه‌ریزی‌های مدون اجرایی، آموزشی، پژوهشی و از همه مهم‌تر جلب مشارکت‌های مردمی و بهره‌گیری از دانش بومی، می‌توان عامل تخریب‌کننده انسانی را تعدیل کرده یا به بهره‌گیری از این ظرفیت، با مشکلات طبیعی موجود به شکلی در‌سبتر مقابله کرد. در این راستا، سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور با توجه به شرح وظایف و جایگاه حاکمیتی خود، سال‌های متمادی است اقداماتی را با برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری، در دستور کار قرار داده است، اما به دلیل تنگناهای مالی و اعتباری و برخی ابهامات قانونی، آنچنان که باید، نتوانسته به اهداف از پیش تعیین‌شده خود نائل آید.

سازمان جنگل‌ها، با ده‌ها سال تجربه علمی، تحقیقاتی و اجرایی، در صورت توجه بیشتر، می‌تواند به‌عنوان محور اقدامات اجرایی و سیاست‌گذاری مقابله با چنین چالش‌هایی، مسئولیت‌پذیرد و با مشارکت بخش‌های پژوهشی و آموزشی و استفاده از دانش بومی، راهکارهای مناسبی را در منصفه ظهور برساند. خوشبختانه با درایت و تدبیر مسئولان نظام و با توجه به پیگیری‌های انجام‌شده، بالاخره در سال جاری برنامه‌ریزی‌های سنوات گذشته در قالب عملیات آبخیزداری در عرصه‌های منابع طبیعی کشور کلید خورد و این مجموعه اقدامات، با تأمین اعتبار ۲۰۰میلیون دلاری از محل اعتبارات صندوق توسعه ملی، شروع به فعالیت کرد.

اقدامات یادشده مبتنی بر فعالیت‌های ارزنده مکانیکی، بیولوژیکی، بیومکانیکی و مدیریتی بوده که در ۴۷ حوضه آبخیز واجد مطالعات تخصصی اجرایی شامل مراتع، جنگل‌ها و عرصه‌های بیابانی کشور، در دست اقدام هستند. مجموعه اقدامات آبخیزداری، تنها منحصر به احداث آب‌بندها و بندسارها نبوده و این عملیات، با اقداماتی مانند نهال‌کاری، بذرکاری، کیه‌کاری، بذرپاشی، تراس‌بندی، بانکت‌بندی، حصارکشی، حفاظت و فرق، اصلاح شخم و... در حال تکمیل‌شدن است.

با برنامه‌ریزی‌های انجام‌شده و تلفیق این‌گونه عملیات و همچنین اجرای هم‌زمان آن، شرایط برای کنترل فرسایش و جلوگیری از تولید رسوب، بیش از پیش مهیا شده و با احداث آب‌بندها در مسیر آبراهه‌های فرعی و اصلی و ایجاد پوشش گیاهی روی دامنه‌ها، از شدت جریان روان‌آب‌ها نیز کاسته شده است. از تأثیرات مثبت عملیات آبخیزداری، می‌توان به ذخیره نزولات، جمع‌آوری روان‌آب‌های جاری، کنترل فرسایش خاک، جلوگیری از انتقال رسوب و کاهش خطر سیل در مناطق سیل‌خیز اشاره کرد که با مجموعه فعالیت‌های مکانیکی، بذرکاری، نهال‌کاری، حفاظتی، فرق و اصلاح شخم، منابع خاک و آب کشور کنترل شده و در صورت تداوم این نوع عملیات، تثبیت نیز خواهد شد. البته این شروعی است برای اجرای اقداماتی ماندگار در عرصه‌های منابع طبیعی کشور که با تعمیم فعالیت‌ها به سایر مناطق، می‌توان به موفقیت‌های بیشتری نیز دست یافت. در این راستا، سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور با برگزاری کارگاه‌های ترویجی و آموزشی و جذب تسهیلگران مجرب و متعهد و همچنین ارتقای آگاهی عمومی، به نقش مشارکت‌های مابه‌ای جلوه‌ای درمی‌

داد و با این نوع اقدامات، به شعار «با مردم، برای مردم» جامعه عمل پوشانند. امید آنکه در سال‌های آینده و با حمایت مسئولان نظام، برنامه‌ریزی‌های هفدمند و مدون سازمان یادشده تداوم یابد و با تأمین منابع اعتباری لازم و متناسب با حجم عملیات پیش‌بینی‌شده، حمایت‌های همه‌جانبه بخش‌های دولتی و غیردولتی و همچنین جلب مشارکت مردم، بتوان گام‌های بسیار مؤثرتری را در راستای حفاظت از منابع آب و خاک کشور برداشت.

*** کارشناس ارشد آبخیزداری سازمان جنگل‌ها**